

การสร้างละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อสร้างจิตสำนึกถึง ปัญหาขยะในทะเลบางแสน CREATING PUPPET THEATRE FOR CHILDREN TO RAISE AWARENESS OF THE PROBLEM GARBAGE IN THE BANGSAEN SEA

คนพศ วิรัตน์ชัย¹

Kanapoot Viruttanachai¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การสร้างละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อสร้างจิตสำนึกถึงปัญหาขยะบนหาดและในทะเลบางแสน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์และจัดแสดงละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กตระหนักถึงปัญหาขยะที่ลงไปสู่ท้องทะเล สำหรับเด็กช่วงอายุ 7-12 ปี โดยมีความประสงค์ให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นผลงานด้านศิลปะกับสิ่งแวดล้อม (การแสดงละครหุ่น) ที่มุ่งให้ตระหนักรู้และกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจว่าเกิดอะไรกับสิ่งที่เรากระทำบ้างที่เป็นผลกระทบมายังทะเลบางแสน และจะทำได้บ้างที่จะช่วยให้พื้นที่นี้ดีขึ้นในช่วงวัยของตน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยปฏิบัติการแสดง ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยเลือกใช้วัสดุเพื่อสร้างหุ่นจากวัสดุที่ถูกทิ้งเป็นขยะจากชายหาดบางแสนที่นำมาผลิตเพื่อให้ผู้ชมตามกลุ่มเป้าหมายได้เกิดการสังเกตว่าสิ่งเหล่านี้เป็นผลที่ทำให้เราที่เป็นคนในพื้นที่เห็นผลที่เกิดขึ้นกับชายหาดนั้นมาจากขยะใกล้ตัวของเรา โดยเลือกวัสดุในการจัดสร้างละครมาจาก 2 แหล่ง คือ 1) ขยะที่คัดเลือกมาจากชายหาดบางแสน และ 2) ขยะที่มาจากขยะบ้านที่คัดเลือกสภาพวัสดุที่เหมาะสมในการผลิตหุ่น ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการออกแบบการแสดงเพื่อผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมกับการแสดงได้ใกล้ชิด สร้างพื้นที่ให้ผู้ชมสามารถพูดคุยโต้ตอบกับตัวหุ่นได้ง่าย ผู้วิจัยทำงานร่วมกับผู้ช่วยศาสตราจารย์คอลิด มิคำในการเขียนบทและกำกับการแสดง การสร้างบทละครหุ่นเรื่อง ป.ปลา ปวดท้อง ผู้เขียนบทคำนึงถึงแนวทางการสื่อสารตัวบทและการสร้างจิตสำนึกจึงได้ออกแบบและการสร้างกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ (Perception) ความทรงจำ (Memory) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการใช้ปัญญา (Intellect) รวมถึงองค์ประกอบด้านที่ความรู้สึก (Affection) ของผู้ชมในขณะชมการแสดงด้วยการสร้างตัวละครที่เป็นสัตว์ทะเลที่เป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้ชม จัดง่าย ผู้ชมสามารถรับรู้ เชื่อมโยงและมีประสบการณ์ร่วมกันได้โดยไม่ต้องผ่านการตีความลึกซึ้งหรือซับซ้อน กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อการสร้างความสนใจ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาคันตริและการแสดง คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา kanapoot@go.buu.ac.th

¹ Assistant Professor, Lectures in Performing Arts, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University, kanapoot@go.buu.ac.th

Receive 29/07/68, Revise 14/10/68, Accept 14/10/68

การกระตุ้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการแสดงจนผู้ชมกลุ่มทดลองมีความสุขและร่วมลุ้นชะตากรรมของปลาฉลามโจโจ้ซึ่งเป็นตัวละครเอก เมื่อผู้ชมรู้สึกผูกพันกับตัวละครและเรื่องราวที่ได้รับก็มีแนวโน้มที่จะนำความรู้ไปใช้จริง

คำสำคัญ: ละครหุ่น, ศิลปะเพื่อสิ่งแวดล้อม

Abstract

This research, “The Creation of Puppet Theatre for Children to Raise Awareness of Beach and Marine Litter Problems in Bangsaen,” aims to develop and stage a puppet performance for children aged 7–12 to foster environmental awareness and responsibility toward marine pollution. Using a performance-based research approach, puppets were created from discarded materials collected from Bangsaen seah and household waste, transforming trash into visual tools for learning.

The performance, “Por Pla Puad Thong” (“Mr. Fish’s Stomachache”), was designed with interactive elements to engage children emotionally and cognitively, using familiar marine animal characters to stimulate perception, memory, reasoning, and empathy. Collaboration with Assistant Professor Khalid Midam ensured effective scriptwriting and stage direction.

Findings show that children responded with interest, empathy, and understanding, particularly toward Jojo the Shark, the main character. The study demonstrates that puppet theatre can effectively combine creativity and education, encouraging young audiences to reflect on environmental issues and consider actions to protect Bangsaen’s coastal ecosystem.

Keywords: Puppet Theatre, Environmental Awareness

1. บทนำ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากปัญหาของความเข้าใจเกี่ยวกับขยะในทะเลบางแสน ที่ส่วนใหญ่นั้นเกิดจากการถ่ายเทของขยะที่มาจากชุมชนต่าง ๆ โดยการปล่อยขยะต่าง ๆ ผ่านทางแม่น้ำหรือท่อระบายน้ำไหลมาตามกระแสน้ำและลมทะเลพัดพามาจนกลายมาเป็นขยะลอยเข้ามาบริเวณทะเลและขึ้นมาทับถมบริเวณชายหาดบางแสนทำให้บริเวณชายหาดมีความสกปรกตามที่เห็น

แต่ผู้สร้างสรรค์ผลงานวิจัยมีความสนใจในการรวบรวมข้อมูลและศึกษาประเด็นปัญหาของขยะที่อยู่ในทะเลโดยเฉพาะเรื่องขยะที่พบตามหาดของบางแสนว่ามันไม่ได้เกิดจากแค่นักท่องเที่ยวมาทิ้งขยะบริเวณหาดเพียงอย่างเดียว แต่ความจริงแล้วส่วนใหญ่เกิดจากคนในชุมชนที่ทิ้งขยะหรือจัดการขยะแบบไม่เป็นระบบจึงทำให้ขยะเหล่านั้นเคลื่อนที่ผ่านคูคลองท่อน้ำและตรงมาสู่ทะเล และพัดพามายังบริเวณชายหาดเสียส่วนใหญ่ และขยะเหล่านั้นนอกจากจะทำให้หาดบางแสนของชุมชนชลบุรีไม่สวยงามจากภายนอกที่คนพบเจอแล้ว ก็มีผลไปยังสัตว์น้ำในทะเล เช่น ขยะหลายประเภทที่ยากที่จะย่อยสลายก็จะถูกสัตว์ทะเลกินเป็นอาหาร หรือบางประเภทเช่นพลาสติกจะเปลี่ยนสภาพจากแสงอาทิตย์ที่จะเปลี่ยนขยะพลาสติกขนาดใหญ่ให้แตกตัวกลายเป็นเศษพลาสติกขนาดเล็กที่เรียกว่า ไมโครพลาสติก ทำให้สัตว์น้ำที่มีขนาดเล็กกินเข้าไป พอมนุษย์เราจับมาบริโภคก็จะได้รับไมโครพลาสติกเข้าไปสู่ร่างกายซึ่งเป็นอันตรายมนุษย์อาจสะสมในร่างกายจนก่อความเสี่ยงต่อสุขภาพ และมนุษย์ก็จะวนเวียนทิ้งขยะและไปสู่ม้วนน้ำแบบเป็นวัฏจักรแบบไม่จบสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในสภาพปัญหาสภาวะแวดล้อมทางทะเลของชุมชนบางแสนที่อาจจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของสัตว์ทะเล และชุมชนที่ตนเองนั้นอยู่ร่วม จึงเกิดคำถามว่าอะไรที่จะช่วยสิ่งนี้ได้บ้างในแบบยั่งยืนที่ไม่ได้แค่ทำแค่เพียงประชาสัมพันธ์แบบชั่วคราวซึ่งจะได้ผลเพียงระยะสั้น จึงหันมามองกลุ่มที่ตนสนใจที่จะศึกษาคือกลุ่มของเด็ก ๆ เพราะมองว่าเราควรทำความเข้าใจกับเด็กก่อนเป็นครั้งแรก ถ้าเราพัฒนาและกระตุ้นจิตสำนึกทำให้เขาเข้าใจเหตุและผลของการที่เราจัดการขยะแบบไม่ถูกวิธีจะมีผลอะไรกับสัตว์น้ำและหาดของชุมชนของเราบ้าง และในฐานะเด็กแบบเรา เราควรจะทำอย่างไรได้บ้างที่จะทำให้สิ่งเหล่านี้ลดน้อยลง

ด้วยแรงบันดาลใจและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการสร้างสรรค์ละครเด็กที่มีเรื่องเล่าของผลกระทบจากขยะชุมชนที่ไหลลงมาสู่ทะเลเพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเลและเราจะต้องจัดการกับมันอย่างไรที่จะทำให้ทะเลบางแสนของเราสวยงามทั้งบนบกและในน้ำ และในฐานะที่เป็นนักออกแบบและมีประสบการณ์เรื่องการทำหุ่นจึงจะมีการนำจัดสร้างหุ่นที่ทำจากขยะจาก 2 แหล่ง คือ 1) ขยะที่คัดเลือกมาจากชายหาดบางแสน และ 2) ขยะที่มาจากขยะบ้านที่คัดเลือกสภาพวัสดุที่เหมาะสมในการผลิตหุ่นเพื่อใช้ในการแสดงครั้งนี้เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและกลุ่มเป้าหมายจะได้เพิ่มการรับรู้ถึงผลของการมีขยะในน้ำแล้วสัตว์น้ำเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ชลนิศา ชุติมาสนธิศ (2563) ได้อธิบายไว้ว่า จิตสำนึกจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามเหตุการณ์ที่เรารู้สึกหรือประสบ แต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน แม้จะมีช่วงว่างอยู่บ้าง เช่นเวลาเรานอนหลับ แต่เมื่อตื่นขึ้นเราก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นคนใหม่แต่อย่างใด ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของ จิตสำนึกคือ จิตสำนึกเป็นสิ่งที่เราเลือกได้ในบรรดาสິงเร้าต่าง ๆ รอบตัวเรานั้นจะมีเพียงส่วนน้อยเพียง บางส่วนเท่านั้นที่เข้ามาสู่จิตสำนึกของเรา กฎของการเลือกรับเฉพาะสิ่งเร้าที่มีความหมายหรือมีความเกี่ยวข้องกับเราใน

ทางใดทางหนึ่งในช่วงเวลา และสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นกระบวนการของจิตสำนึก จึงเป็นกระบวนการที่มีการเลือกสรรสูงทั้งในเชิงตรรกะและเชิงเหตุผล และยังได้ให้ความหมายของการสร้างจิตสำนึกไว้ว่า สภาวะจิตสำนึกหรือภาวะการรู้สึกตัว หมายถึง การมีความระมัดระวัง มีการเตรียมตัวและตื่นตัว (Alert) มีความคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง (Active) เสมือนหนึ่งว่าได้ตื่นตัวอย่างเต็มที่ พ้นจากความสับสนสับสนหลังตื่นนอนแล้ว หรือการที่มนุษย์มีความรู้สึกตื่นตัวและพร้อมที่จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ดังเช่นเดียวกับความเห็นของพรรัตน์ ดำรุง (2557) ได้เรียบเรียงความสำคัญของละครประยุกต์ (Applied Theater) ซึ่งนำมาใช้เรียกกิจกรรมละครที่นอกเหนือจากละครตามแบบฉบับในโรงละครเพราะผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าในฐานะผู้ชมหรือผู้ทำกิจกรรมละครจะได้มีส่วนร่วมมีประสบการณ์ร่วมกับละครนั้น ๆ เพื่อใช้ศิลปะการละครเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้เกิดการศึกษา การสื่อสาร การพัฒนาผู้คน ชุมชนและสังคม ด้วยสุนทรีย์แบบใหม่เพื่อสร้างการเรียนรู้ และทำให้เกิดการเปิดรับฟังเพื่อประโยชน์ของผู้คนได้มากกว่าเดิม

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ใช้ความรู้ด้านศิลปะการแสดงละครหุ่นและการออกแบบและจัดสร้างหุ่นเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือสร้างกิจกรรมสื่อสารปัญหาสิ่งแวดล้อมทางทะเลจากขยะต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อหวังให้เกิดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนบางแสน

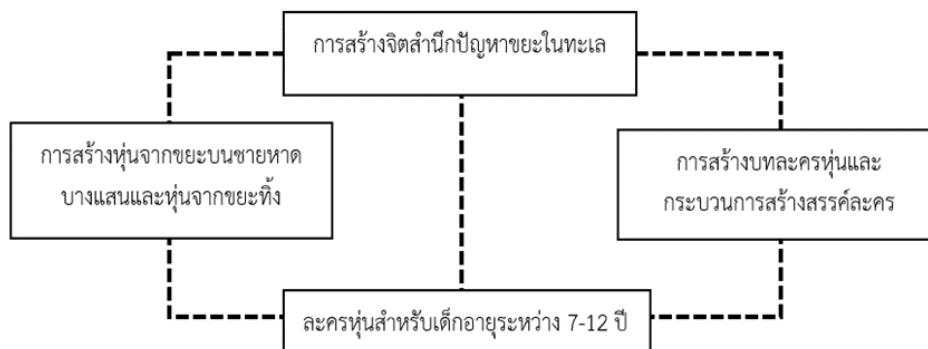
2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์และจัดแสดงละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กตระหนักถึงปัญหาขยะที่ลงไปสู่ท้องทะเล สำหรับเด็กช่วงอายุ 7-12 ปี
2. เพื่อให้เด็กรู้ถึงวิธีการป้องกันในการทำให้ทะเลสะอาดด้วยตนเองโดยการทิ้งขยะถูกวิธีคือทิ้งให้ลงถังขยะให้ถูกประเภท

3. ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานละครหุ่นสำหรับผู้ชมช่วงวัยเด็กอายุระหว่าง 7-12 ปี
2. ผู้วิจัยสื่อสารประเด็นเรื่องการจัดการขยะที่มีผลต่อสัตว์น้ำในทะเลโดยเลือกใช้ขยะที่พบอยู่บนชายหาดทะเลบางแสนเพื่อนำมาใช้สื่อสารให้ตรงตามประเด็นที่มีความต้องการ

4. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

5. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับกระบวนการสร้างสรรค์ละครหุ่นจากขยะบนชายหาดทะเลบางแสน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลงานวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาได้แก่ กระบวนการสร้างจิตสำนึก ปัญหาขยะทะเล การสร้างสรรค์หุ่น นอกจากนั้นยังศึกษาแนวทางการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวเรื่องที่ศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์โดยกำหนดวิธีที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสอดคล้องตามแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการที่ใช้ในการวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
การเก็บตัวอย่างเพื่อนำมาใช้สร้างสรรค์	นักแสดงที่ถูกคัดเลือก
การฝึกปฏิบัติการแสดง	นักแสดงที่ถูกคัดเลือก
การทำกิจกรรมกับผู้ชมเพื่อตอบงานวิจัย	ผู้ชมที่ถูกคัดเลือกอายุระหว่าง 7-12 ปี
การเสวนาหลังจบการแสดง	ผู้ชมทั่วไปและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, นักวิชาการ, ศิลปิน, ผู้บริหารในชุมชนหรือท้องถิ่น ผู้ร่วมทำกิจกรรม

ที่มา: ผู้วิจัย

6. แนวคิดการสร้างจิตสำนึกเพื่อใช้ในการวิจัยและการสร้างสรรค์ผลงาน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์และจัดแสดงละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กตระหนักถึงปัญหาขยะที่ลงไปสู่ท้องทะเล สำหรับเด็กช่วงอายุ 7-12 ปี

ในชุมชนบางแสน จึงได้มีการศึกษาเนื้อหาทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาแนวคิดการสร้างจิตสำนึกเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดทิศทาง การเขียนบท การกำกับการแสดงละครหุ่น และการออกแบบหุ่นที่จะใช้ในการแสดงเพื่อให้กระบวนการสร้างสรรค์ครั้งนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่กำหนดไว้

การทำงานละครหุ่นเพื่อปลูกจิตสำนึกเรื่องนี้ เริ่มจากทางผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องหุ่นกับเด็ก และได้จากการสังเกตช่วงได้เข้าไปชมสัตว์น้ำในสถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเลบางแสนแล้วพบว่าเด็กในกลุ่มอายุที่ทำการวิจัยนั้นมักให้ความสำคัญกับรูปปั้นตัวการ์ตูนสัตว์ทะเลในนั้น ที่ทั้งพยายามจะจับจะป็นหรือเรียกร้องที่จะอยากได้เป็นเจ้าของตุ๊กตาหรือรูปปั้นต่าง ๆ จึงมีความคิดว่าถ้าทำงานละครที่ส่งเสริมการเข้าถึงปัญหาขยะทะเลของเด็กได้ถ้าเราสร้างรูปปั้นเหล่านั้นให้มีชีวิตขึ้นมาได้ ผู้วิจัยจึงมองว่าการสร้างหุ่นสัตว์น้ำในทะเลขึ้นมาเหมือนสร้างจินตนาการของเด็กให้มากขึ้นให้หุ่นเป็นตัวละครที่จะนำพาเรื่องราวของปัญหาได้น่าสนใจได้มากขึ้นและยิ่งถ้าเราออกแบบหุ่นที่ทำจากขยะที่เกิดจากขยะที่ใกล้ตัวน่าจะทำให้เด็กเพิ่มความเข้าใจไปพร้อมกับสาระความรู้ที่สอดแทรกไปกับความบันเทิงจากละครที่จะได้น่าจะช่วยให้สิ่งที่เราจะสื่อสารในละครนั้นประสบความสำเร็จมากขึ้น จากประสบการณ์ที่เราได้พบจากการทำงานที่ผ่านมาที่เราเคยมีการออกแบบมาสคอตสินค้าที่ใช้สื่อสารกับผู้คน หรือจากที่เราเคยพบเห็นในสื่อว่ามีหลายภาคหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนที่มีการใช้การแสดงละครหุ่นมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการแสดงละครหุ่นนั้นใช้ได้ทั้งกลุ่มเด็กและผู้ใหญ่ เพราะหุ่นจะมีความแปลกตาผิดแปลกไปจากสิ่งที่เกิดในโลกความเป็นจริงที่พบเห็นได้ ทำให้ผู้ชมตื่นเต้นร่วมไปกับการเชิดยิ่งถ้ามีการสอดแทรกสาระเรื่องที่ยากให้คนรับรู้จะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าบังคับหรือยัดเยียดมากเกินไป ละครหุ่นจึงเป็นทางออกที่ดีในการใช้สำหรับการทำงานในครั้งนี้กับกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยยังได้มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผู้ชมละครที่เป็นเยาวชน โดย พรรัตน์ ดำรุ่ง (2547) จะกล่าวไว้ว่า “องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาตัวละครก็คือผู้ชม ผู้ที่ทำงานสำหรับเด็กจะต้องทำความเข้าใจเรื่องผู้ชมละคร ก่อนที่จะคิดสร้างสรรค์ละครหรือกิจกรรมให้กับเด็ก ๆ ละครหรือกิจกรรมที่จัดเช่นนั้น ต้องมีการแบ่งช่วงอายุในการจัด โดยทั่วไปแล้วเด็ก ๆ เป็นผู้ชมที่มีปฏิภิกิริยาในการชมละครที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา และชอบมีส่วนร่วมในการติชม แสดงความคิดเห็น ไม่อยู่เฉยๆเฉย มีปฏิภิกิริยาเสมอและต่อเนื่อง” จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยจึงมีการพูดคุยและวางแผนทำงานกับอาสาผู้ร่วมงานในกลุ่มวิจัยเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ อาสาหลายคนไม่เคยทำงานกับเด็กอายุตามกลุ่มเป้าหมาย จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน วางแผนการจัดการที่ตรงกันเป็นหลักในการทำงานเบื้องต้นในตรงกับข้อมูลก่อนทำงาน สร้างกิจกรรมเยาวชนอ้างอิงถึงในชลนิตา ชุตินาสนทิต (2563) กล่าวว่า สำนึกหรือจิตสำนึกในทางจิตวิทยาเป็นสภาวะของ ความรู้ตัว การพัฒนาจิตสำนึกเป็นเรื่องยากเพราะหมายถึงการเปลี่ยนวิธีคิด ซึ่งจะตามมาด้วยวิธีปฏิบัติและการให้คุณค่าอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างจากเดิมดีกว่าเดิมเพราะเกิดทัศนคติการมองโลกอีกแบบหนึ่ง การพูดการสอนอย่างเดียวคงไม่สามารถเปลี่ยน

สำนึกคนได้ง่ายๆ เพราะฟังได้แต่เดี๋ยวก็ลืม จึงมีกระบวนการหลาย ๆ อย่างผสมผสานกันเพื่อ “ปลูก” หรือ “ปลุก” หรือ “เปลี่ยน” นอกจากนั้นกัญญาพัชร เกตุแก้ว (2565) ได้ให้ความหมายของคำว่า จิตสำนึก (Consciousness) หมายถึง ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย การปลูกจิตสำนึกต้องพัฒนาพื้นฐานจิตภายในเพื่อเป็นบาทฐานภายในใจที่มีความยินดีเต็มใจภูมิใจในหน้าที่ตนพร้อมใจปฏิบัติตามข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบอยู่เสมอ และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

7. ผลการวิจัย

เมื่อทำการศึกษาข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้แนวทางในการพัฒนาบทเพื่อใช้ในการสื่อสารประเด็นและการสร้างความตระหนักรู้ของผู้ชมอายุระหว่าง 7-12 ปี ทั้งนี้ได้ศึกษาแนวการสร้างบท การกำกับ และการสร้างหุ่นจากขยะทะเลเพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาและศึกษาแนวทางการสื่อสารของคณะละครต่าง ๆ ที่มีการสร้างสรรค์ละครหุ่นสำหรับการแสดงเพื่อให้ตระหนักรู้ถึงปัญหาขยะ ในงานสร้างสรรค์ในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วัสดุเพื่อสร้างหุ่นจากวัสดุที่ถูกทิ้งเป็นขยะที่เก็บได้จากชายหาดบางแสนและขยะที่เกิดขึ้นตามบ้านเรือน เป็นหลักที่ใช้ประกอบการแสดง จัดสร้างฉาก และหุ่นในการแสดง โดยทำงานร่วมกับอาสาสมัครซึ่งเป็นนิสิตวิชาเอกศิลปการละคร หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต วิชาเอกศิลปการแสดง สาขาคอนเสิร์ตและการแสดง คณะดนตรีและการแสดง ประกอบด้วยนิสิตวิชาเอกการแสดงและการออกแบบเพื่อการแสดง แบ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์หุ่น ดังนี้

7.1 กระบวนการสร้างละครหุ่นสำหรับเด็กอายุระหว่าง 7-12 ปี

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการสร้างสรรค์โดยกำหนดให้อาสาสมัครนักแสดงละครหุ่นมีส่วนร่วมอยู่ในกระบวนการสร้างสรรค์งาน โดยได้กำหนดเรื่องของปลาฉลามตัวหนึ่งที่เกิดอาการปวดท้องและเดินทางกับบรรดาเพื่อน ๆ ปลาไปยังบางแสนเพื่อหาสาเหตุของการปวดท้อง เป็นการนำทางในการทำงาน โดยมีกระบวนการในการผลิตละครหุ่นตั้งแต่ขั้นตอนแรกถึงขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้

7.1.1 ทำความเข้าใจกับทีมงาน

นำกลุ่มอาสาสมัครนักแสดงละครหุ่นร่วมกิจกรรมเก็บขยะและคัดเลือกขยะบนชายหาดบางแสนเพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาจริง ๆ ของขยะบนหาดและเหตุผลในการทำงานในครั้งนี้ จากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจขยะบริเวณชายหาดบางแสนผู้วิจัยและกลุ่มอาสาสมัครนักแสดงละครหุ่นได้ร่วมกับเก็บขยะบนชายหาดและคัดเลือกขยะที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตหุ่นได้ จากนั้นได้มีการรวบรวมขยะที่ได้จากชายหาดบางแสน ได้ดำเนินการทำความสะอาดและการแยกขยะเพื่อมาใช้ในการผลิตหุ่นขยะเพื่อนำไปใช้ในการผลิตหุ่นจากการพูดคุยระหว่างทำงานในกิจกรรม ผู้วิจัยและกลุ่มอาสาสมัครมองเห็นว่า ละครที่เราจะทำจะแบ่งเป็นสัปดาห์นำสองกลุ่ม คือกลุ่ม 1 ปลาฉลามและเพื่อน และกลุ่ม 2

สัตว์น้ำในหาดบางแสน เป็นตัวกำหนดประเภทของขยะ โดยกำหนดการเลือกใช้ขยะที่นำมาผลิต 2 แหล่ง คือ กลุ่ม 1 จะใช้ขยะที่มาจากขยะบ้านที่คัดเลือกสภาพวัสดุที่เหมาะสมในการผลิตหุ่น เช่น ขวดพลาสติก ขงขนม และกลุ่ม 2 จะใช้ขยะที่คัดเลือกมาจากชายหาดบางแสน เช่น ฝาขวด ถังน้ำแข็ง แก้วพลาสติก ขวดพลาสติก เชือกอวนหรือแห ในการจัดสร้างหุ่นในการแสดงครั้งนี้

7.1.2 การผลิตหุ่นขยะเพื่อใช้ในการแสดง

ในการออกแบบและผลิตหุ่นผู้สร้างสรรค์มีความต้องการให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นผลของสัตว์ทะเลที่ได้รับผลของการทิ้งขยะและไปสู่ทะเลให้เกิดเป็นรูปธรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสัมผัสและเข้าใจได้โดยง่าย จึงมีการออกแบบและนำเสนอตัวละครที่เกิดจากการสร้างโดยใช้ขยะ และจัดสร้างด้วยวัสดุที่ผลิตให้มีลักษณะเบาต่อการเชิดหุ่นและทำให้เกิดขย่น้อยที่สุด และด้วยความสนใจเทคนิคการตัดถักโครงสร้างด้วยลวดเหล็กและเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างงานของตนเองจึงได้เลือกใช้เทคนิคนี้เพื่อสร้างโครงสร้างของตัวละครซึ่งกำหนดเป็นสัตว์ทะเลประเภทต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นตัวแบบโครงสร้างของหุ่นสัตว์ทะเลสำหรับใช้แสดง

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการร่างแบบเพื่อใช้ในการสร้างตัวหุ่นเพื่อดำเนินการตัดและถักลวดเพื่อสร้างโครงสร้างของหุ่นจากลวดและกำหนดแนวทางการออกแบบและสร้างตัวหุ่นโดยใช้วัสดุจากขยะบนชายหาดบางแสนมาสร้างเป็นพื้นผิวของตัวหุ่นเพื่อสร้างลักษณะของตัวละครสัตว์ทะเลตามที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของนิสิตที่นำมาทดลองสร้างต้นแบบของกิจกรรมและกระบวนการ โดยได้วางแผนประชุมและพูดคุยถึงที่มาของการสร้างสรรค์ผลงานละครหุ่นจากขยะชายหาดบางแสน และได้กำหนดลงพื้นที่ชายหาดบางแสนเพื่อเก็บขยะ นำขยะมาแยกประเภทวัสดุ สี เพื่อนำมาสร้างทิศทางของการออกแบบและกำหนดลักษณะพื้นผิวของขยะเพื่อนำไปแยกตามลักษณะตัวละครสัตว์ทะเลที่ได้กำหนดไว้

ภาพที่ 2-4 การออกแบบและจัดสร้างโครงหุ่นตัวละคร
ที่มา: ผู้วิจัย

7.1.3 การทดลองสร้างต้นแบบกิจกรรมและเตรียมการแสดงละครหุ่น

กระบวนการทดลองสร้างต้นแบบกิจกรรมและเตรียมการแสดงละครหุ่นจากขยะครั้งนี้ เมื่อกลุ่มนักแสดงอาสาได้ร่วมทำหุ่น ผู้วิจัยจึงได้เริ่มกระบวนการโดยการนำกลุ่มนักแสดงอาสา

สังเกตลักษณะและพฤติกรรมของสัตว์ทะเลที่พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพาเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเคลื่อนไหวและลักษณะทางกายภาพของสัตว์ทะเลประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเคลื่อนไหวในการเชิดหุ่นสัตว์ทะเล และทำให้นักแสดงเข้าใจตัวละครสัตว์น้ำและนำมาพัฒนาเทคนิคการเชิดหุ่นครั้งนี้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มการฝึกเทคนิคการเชิดหุ่นเบื้องต้น จากหุ่นโครงสร้างเพื่อหาคาแรคเตอร์ภายในลักษณะและพฤติกรรมและพื้นผิวของหุ่นตัวนั้น ๆ ว่าตัวละครน่าจะมีลักษณะทางกายภาพอย่างไรเพื่อนำไปพัฒนาบทและตัวละครต่อเมื่อกลุ่มนักแสดงอาสาสมัครศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของสัตว์ทะเลต่าง ๆ แล้ว ผู้สร้างสรรค์ได้ทำการอบรมการพัฒนาการเคลื่อนไหวและการเชิดหุ่นผ่านกระบวนการวิเคราะห์ตัวละคร เพื่อให้เข้าใจความแตกต่างระหว่างการแสดงกับการเชิดหุ่น ให้กลุ่มอาสาได้แลกเปลี่ยนความคิด การสร้างลักษณะการเคลื่อนไหวทางกายภาพของตัวละครหุ่น การเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาแนวทางการเชิดหุ่นในละครที่จะสร้างขึ้น

ภาพที่ 5 การฝึกเชิดหุ่นของนักแสดงอาสาสมัคร
ที่มา: ผู้วิจัย

7.2 การสร้างบทสำหรับการแสดงละครหุ่น

เมื่อทำการศึกษาข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงได้แนวทางในการพัฒนาบทเพื่อใช้ในการสื่อสารประเด็นและการสร้างความตระหนักรู้ของผู้ชมอายุระหว่าง 7-13 ปี โดยมีความสนใจวรรณกรรม เรื่อง ปลาฉลามพินหลอ บทประพันธ์ของบินหลาสันกาลาคีรี เพื่อนำโครงสร้างของเรื่องมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างบทละคร โดยกำหนดสถานที่เกิดปัญหาของเรื่องคือทะเลบางแสน เนื้อหาในบทละครทำให้กลุ่มผู้ชมเข้าใจง่าย สอดแทรกกิจกรรมในบทละครไปพร้อมกับสถานการณ์ของเรื่องและตัวละครเพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพจากการใช้ละครหุ่นเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปลูกฝังจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมและการลดขยะทะเล ผู้เขียนบทกำหนดให้ตัวละครปลาฉลามชื่อโจโจ้เป็นตัวละครเอก (Protagonist) ความขัดแย้งของเรื่อง (Conflict) คือ โจโจ้กินขยะเข้าไปจนทำให้ปวดท้องอย่างรุนแรง

โดยกำหนดอุปสรรค (Obstacle) ของตัวละครเอกพบเจอความยากลำบากตามสถานที่ต่าง ๆ ขณะที่เดินทางไปหาปลาหมอทำให้ต้องพยายามเอาตัวรอดจากเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยกำหนดให้ผู้ชมเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงเพื่อช่วยให้ตัวละครก้าวข้ามผ่านอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางไปพร้อมกันทั้งตัวละครและผู้ชม จุดประสงค์สูงสุด (Super Objective) ของตัวละครคือ ความต้องการหายจากอาการปวดท้อง

ภาพที่ 6 ลำดับเหตุการณ์และการกระทำตามบทละคร

ที่มา: ผู้วิจัย

จุดเด่นสำคัญของการเขียนบทละครหุ่นเรื่อง ป.ปลา ปวดท้องเพื่อสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ คือ การกระตุ้นความอยากรู้ (Curiosity Stimulation) ผ่านจินตนาการ (Imagination) การนำพาให้ผู้ชมได้สำรวจ (Exploration) ด้วยการเดินทางไปกับตัวละคร สร้างสรรค์ตัวหุ่นและกิจกรรมเพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) โดยออกแบบกิจกรรมที่มีความสนุกและมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมกับตัวละคร และผู้ชมกับผู้ชมเพื่อผ่านอุปสรรคไปด้วยกัน (Playfulness) จากการมีส่วนร่วมผ่านความงามและประสบการณ์ทางศิลปะ (Aesthetic engagement) กิจกรรมที่ออกแบบเพื่อสร้างความสนใจ การกระตุ้นการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในการแสดงจนผู้ชมกลุ่มทดลองมีความสุขและร่วมลุ้นชะตากรรมของปลาฉลามโจโจไปพร้อมกับตัวละครช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ในการแสดงสามารถสร้างการรับรู้และประสบการณ์ให้ผู้ชมกลุ่มทดลองตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดง การเคลื่อนไหว การตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็นในระยะเวลาสั้น ๆ เช่น กิจกรรมการเล่นคลื่น

กิจกรรมแปลงร่างเป็นดอกไม้ทะเล หรือการร่วมมือกันการคัดแยกขยะและช่วยเหลือตัวละคร เมื่อผู้ชมรู้สึกผูกพันกับตัวละครและเรื่องราวที่ได้รับก็มีแนวโน้มที่จะนำความรู้ไปใช้จริง

7.3 การกำกับละครหุ่นสร้างสรรค์เพื่อสร้างจิตสำนึก

หลังจากที่เราได้บทละครในช่วงต้น ผู้กำกับการแสดง (ผศ.คอลิต มิคำ) ได้มีการเข้ามาทำการทดลองทำงานเพื่อดูว่าบทที่ผู้วิจัยวางไว้สามารถทำงานได้จริงหรือไม่ อีกทั้งต้องมีการเชิดหุ่นที่ออกแบบไปด้วยในช่วงแรกของการทดลองกำกับการแสดง ว่าหุ่นที่ออกแบบนั้นเคลื่อนไหวไปตามบทและจินตภาพในการออกแบบไหม และไม่ทำให้แก่นของเรื่องหายไป อีกทั้งยังทดลองว่าละครที่ทำนั้นเด็กเข้าใจสิ่งที่ต้องการสื่อสารไว้ไหม มีการให้เด็กตามกลุ่มเป้าหมายมาร่วมชม เพื่อเช็คความเข้าใจในการสื่อสารของละคร และมีการปรับให้ตรงกับความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนมากขึ้น จากนั้นจึงมีการวางแผนถึงการจัดการพื้นที่ให้ตรงกับบริบทในงานกำกับที่วางไว้

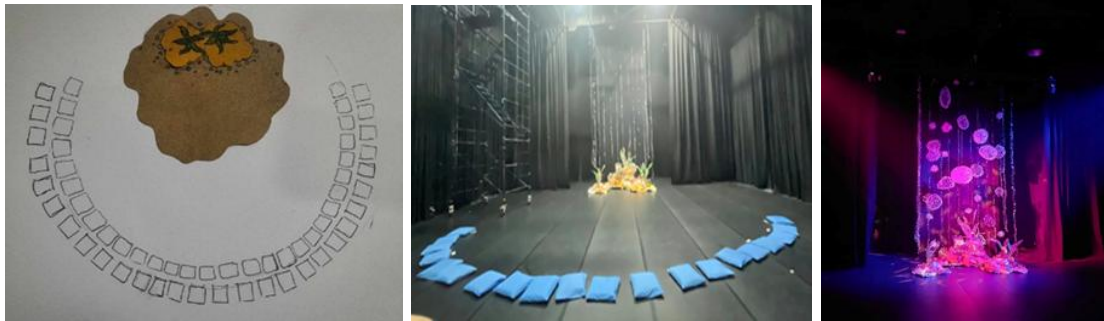
ตามที่คุณวิจัยได้ศึกษากระบวนการสร้างจิตสำนึกนั้น แม้ว่าการพัฒนาจิตสำนึกเป็นเรื่องยาก เพราะหมายถึงการเปลี่ยนวิธีคิดซึ่งจะตามมาด้วยวิธีปฏิบัติและการให้คุณค่าอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างจากเดิมเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีกว่าเดิมเพราะเกิดการเปลี่ยนทัศนคติหรือมุมมองโลกอีกแบบหนึ่งแต่ผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะการแสดงสามารถสร้างการรับรู้ การแปลความหมายและการสร้างความรู้สึกร่วมหรือทำให้ผู้ชมได้คิด วิเคราะห์เมื่อต้องเผชิญอยู่ในสถานการณ์ของตัวละคร ในขณะชมการแสดงจึงสามารถสร้างความเข้าใจและเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรมได้ ดังนั้นจึงมีกระบวนการและกิจกรรมหลาย ๆ อย่างผสมผสานกันเพื่อ สื่อสารตัวบท แนวทางการใช้หุ่นในการแสดงและการสื่อสารรวมถึงการออกแบบและการสร้างกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ (Perception) ความทรงจำ (Memory) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการใช้ปัญญา (Intellect) รวมถึงองค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่งและเป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของความสำนึกที่รวมเอา เพื่อให้ผู้ชมติดตามภารกิจและการกระทำของทุก ๆ ตัวละคร ในแต่ละเหตุการณ์กระตุ้นให้ผู้ชมอยู่ข้างตัวละครเอกและร่วมช่วยพร้อมเป็นกำลังใจให้ตัวละครผ่านพ้นทุกอุปสรรค

ภาพที่ 7-9 การฝึกซ้อมการแสดง และการแสดงละครหุ่น

ที่มา: ผู้วิจัย

จัดแสดง ณ ห้อง PA HALL อาคารปฏิบัติการดนตรีและการแสดง คณะดนตรีและการแสดง โดยสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากงานกำกับการแสดงคือ ฉากละครที่ทางผู้วิจัยวางแผนการจัดการแสดงผู้วิจัยจึงคำนึงถึงการออกแบบพื้นที่สำหรับการแสดงและผู้ชมที่สามารถกระตุ้นให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้เพื่อช่วยเสริมการแสดงละครหุ่นและการสื่อสารประเด็นที่ต้องการให้ชัดเจนมากขึ้นโดยเลือกใช้รูปแบบการจัดพื้นที่การแสดงผู้ชมนั่งเป็นครึ่งวงกลมรอบพื้นที่แสดง มีการจัดวางฉากใต้ท้องทะเลโดยจัดสร้าง ดอกไม้ทะเล หิน ปะการังที่ทำจากขยะทะเลในบางแสน อีกทั้งการแขวนขยะพลาสติกที่สร้างให้มีลักษณะคล้ายฟองคลื่นในทะเล ผสมกับขยะที่แขวนลอยด้านบน เพื่อให้บรรยากาศในพื้นที่การแสดงเหมือนจำลองอยู่ในทะเลที่มีแต่ขยะในบางแสน เวลานั่งชมการแสดงจะรู้สึกมีส่วนร่วมในละคร

ภาพที่ 10-12 การออกแบบพื้นที่แสดงสำหรับ
ที่มา: ผู้วิจัย

7.4 การออกแบบการสรุปผลความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเด็กช่วงอายุ 7-12 ปี

ตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์และจัดแสดงละครหุ่นสำหรับเด็กเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เด็กตระหนักถึงปัญหาขยะที่ลงไปสู่ท้องทะเล สำหรับเด็กช่วงอายุ 7-12 ปี สิ่งที่ต้องคำนึงเป็นหลักใหญ่คือการทำอย่างไรให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กจะสรุปผลได้ว่าเข้าใจหรือไม่อย่างไร เพราะเด็กอายุน้อยบางคนอาจจะไม่เข้าใจถ้าเราใช้กระบวนการทำแบบสอบถามประเภทตัวหนังสือกับเด็กและอาจจะทำให้เด็กไม่ยอมทำสิ่งนี้ซึ่งจะทำให้เราไม่ทราบข้อมูลสรุปจริง จึงมีการคุยกับผู้กำกับการแสดงถึงการอยากได้กิจกรรมช่วงท้ายที่จะทำให้เด็กเข้าใจถึงสิ่งที่เราสื่อสาร โดยการทำกิจกรรมครั้งนี้จะมีการให้เด็กได้ช่วยกันคัดเลือกขยะที่อยู่ในฉาก ว่าเราจะจัดการขยะได้อย่างไรบ้างที่จะทำให้ไม่ตกไปสู่ท้องทะเล โดยมีการสร้างตัวละครขึ้นมาสัตว์คือปลาถึงขยะสี่สีตามประเภทขยะเพื่อให้เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้เลือกขยะที่ตนเองเก็บจากทะเลในฉากทิ้งให้ถูกต้อง กับสร้างบทละครเพิ่มเติมถึงการอธิบายประเภทของขยะและผลของขยะที่จะตกไปสู่แหล่งและมีผลกับสัตว์ทะเลบางแสน โดยการเลือกประเภทขยะก็คำนึงถึงความสะอาดและความปลอดภัยของเด็กผู้เข้าร่วมกิจกรรม

9. การอภิปรายผลการวิจัย

ละครหุ่น เป็นศิลปะการแสดงที่ผสมผสานระหว่างการเล่าเรื่องและการเคลื่อนไหวของหุ่น อย่างมีชีวิตชีวาด้วยลักษณะที่มีความน่ารัก สนุกสนานและเข้าถึงง่ายทำให้ผู้ชมโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน สามารถมีส่วนร่วมและเกิดความสนใจต่อเนื้อหาที่น่าเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพเห็นได้จาก เด็กจะเข้าร่วมกิจกรรมที่ตัวละครร้องขอให้ช่วยเหลือในขณะแสดงและรับทราบว่าการเล่นที่เราเข้าไปแก้ปัญหาให้กับตัวละครนั้นเพราะเหตุผลจากปัญหาขยะทะเลถูกถ่ายทอดผ่านเรื่องราวในละคร ซึ่งหุ่นแต่ละตัวเป็นตัวแทนของสัตว์ทะเลในธรรมชาติ กลุ่มเป้าหมายจะเห็นภาพผลกระทบของขยะ อย่างเป็นรูปธรรมจากภาพของตัวร้ายเช่น

ฉากแรกที่มีตัวละครหลักเข้ามาบนเวทีซึ่งเป็นหุ่นจากขยะ มีเด็กบอกว่าน่าสงสารที่สัตว์เหล่านี้ มีขยะติดอยู่ด้วย บางครั้งก็จินตนาการว่าตัวหุ่นที่อยู่บนตัวละครเป็นคล้ายเพียงที่ติดบนตัวสัตว์ เช่น ตัวละครเต่ากับปลากะเบนที่มีตัวหนึ่ที่ทิ้งแล้วเป็นสนิม

ตัวละครแมงกระพรุนยักษ์ที่ออกแบบและจัดสร้างให้ผลิตจากขยะจำนวนมากและมาพร้อม สมนแมงกระพรุนที่ลอยมาในทะเลพร้อมกับทิ้งขยะไปมากมาย ในฉากนี้สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นเด็กเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจนบางคนกระโดดเข้าไปเก็บเองขณะที่แสดง บ้างส่งเสียงที่บอกว่า ทำไมถึงปล่อยให้ทิ้งขยะที่พื้นมันสกปรก

หรือฉากที่เราต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่าเป็นขยะลอยอยู่ในน้ำในฉาก เด็กก็มีหลายเสียง บอกว่ามันมีขยะเต็มทะเลเลย ยิ่งตอนที่ฉากที่เด็กเก็บขยะที่พื้นไปทิ้งขยะ ทางละครได้กรอกขยะที่อยู่ ด้านบนของฉากเก็บไปเด็กก็บอกว่าในทะเลไม่มีขยะแล้ว

จึงเห็นได้ว่าเด็กมีความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น โดยในช่วงสรุปความ เข้าใจเรื่องขยะที่จะไม่มาสู่ทะเลได้นั้นต้องเกิดจากการทิ้งให้ถูกที่คือการทิ้งลงถัง เด็กส่วนใหญ่เกิน 90% ทำกิจกรรมนี้ทิ้งขยะและแยกประเภทในการทิ้งขยะได้ตรงถัง และตอบได้ว่าถ้าทิ้งไม่ตรงถัง จะเกิดผลอย่างไรบ้างกับทะเล อีก 10% จะรู้ว่าควรทิ้งลงถังขยะแต่อาจจะมีบ้างที่ไม่รู้ว่าเราควรทิ้งสิ่งนี้ ลงถังขยะไหนดี โดยเฉพาะเด็กเล็กช่วง 7-9 ขวบอาจจะมีความสับสนด้านขยะบ้างไม่สามารถแบ่ง ประเภทของขยะได้เพราะบางชนิดที่เตรียมไป เด็กบางคนไม่รู้ว่ามันคืออะไรและจะจัดการกับขยะชิ้นนี้ อย่างไร

นอกจากนี้การใช้ละครหุ่นยังส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งด้านศิลปะ ความรู้ทาง สิ่งแวดล้อมและคุณธรรมจริยธรรม ผู้ชมไม่เพียงได้รับสาระเกี่ยวกับการจัดการขยะ การลดใช้พลาสติก หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเท่านั้น แต่ยังสามารถเรียนรู้ผ่านกระบวนการที่สนุกสนาน ไม่ซ้ำซาก และไม่ใช้การบรรยายแบบทางการซึ่งเหมาะกับการปลูกฝังแนวคิดในระยะยาว ด้วยเหตุนี้การใช้ละคร หุ่นจึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อทรงพลังในการสร้างจิตสำนึกและ

กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในประเด็นสำคัญอย่างขยะทะเลที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในทุกระดับของสังคม

10. ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. แม้ว่าขอบเขตการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่ผู้ชมอายุ 7-12 ปี ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการสร้างสรรค์และการนำเสนอผลงานการแสดงสามารถนำไปใช้กับผู้ชมในช่วงวัยที่แตกต่างกันถ้าขยายบทและเรื่องราวให้มากขึ้นเพื่อตอบสนองกับกลุ่มผู้ชมอายุอื่นได้
2. การแสดงละครหุ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกเรื่องสิ่งแวดล้อมจากผลการวิจัยครั้งนี้ควรนำไปจัดแสดงในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น เช่น โรงเรียน วัด ศูนย์เด็กเล็ก ชุมชนอื่น ๆ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อเนื่องยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กัญญาพัชร เกตุแก้ว. (2565). รูปแบบการปลูกจิตสำนึกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยเชิงพุทธบูรณาการสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา
1. ดุษฎีนิพนธ์. พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชลนิศา ชุตินาสนทิต. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์. ครุศาสตรมหาบัณฑิต. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรัตน์ ดำรุ่ง. (2547). การละครสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557). ละครประยุกต์ การละครเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.